

كۆبۈنەنە ۋە ئۆپكە پلەس و داۋاكەي بايدن و گوراني كەشۋە ۋە

04-11-2021

نووسەرەكان

مەحمۇد بابان

كۆرتە : لەكاتىدا جىهان سەرقالى خستەرووى دەرگەوتەكانى گوراني كەشۋە ۋە دانانى نەخشەرىنگاي داھاتوو بۇ رىگەگرتن لە روودانى كارەساتى سرووشتى لە گلاسكو كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۆربەي گورانكارىيەكان بەھۆي سووتانى نەوتەۋەيە، بەلام جو بايدن، سەرۆكى ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لەم كۆبۈنەنەۋەيەدا تاماژەي بەۋەكرد بەرزبۈنەۋەي نرخی نەوت و گاز بەھۆي ولتانى ئۆپكەۋەيە و داۋاي لە ولتانى بەرھەمھينەرى نەوت كرد ئاستى بەرھەمھينان بەرزبەنەۋە بۇ گەرانەۋەيەكى بەھيزى ئابوورى جىهان، پيشتريش لە راگەياندراۋيكد كۆشكى سىپى ھەمان داۋاي لە ولتانى نيو رىكخراۋي ئۆپكە كردبوو.

مەحمود بابان-ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو |

[راپۆرت-5 كۆبوونەوهی ئۆپیک پلەس و داواكەى بایدن و گورانی كەشوھەوا](#)

بەپارە رۆژی 4 تشرینی دووەمی 2021 (پینچشمە) وەزیرانی نەوتی وڵاتانی ئۆپیک و هاوێپیمانەکانی کە بە ئۆپیک پلەس ناسراوە کۆبەنەوه لەبارەى هەلسەنگاندنی رەوشی بازار و بێباردان لەسەر بێ زیادکردنی بەرھەمھێنانی نەوت لە مانگی داھاتوودا، لە لایەکی دیکەوه جۆ بایدن بۆ دووھەجار داواى لە وڵاتانی ئۆپیک کرد کە بەرھەمھێنانی نەوت زیاد بکەن؟ لێرەدا دوو پرسیار سەرەکی هەیه، بۆچی بەرھەمھێنانی نەوت زیادبکریت، لەکاتیکیدا جیھان پنیویستی بەکەمکردنەوہبەتی و ئایا سعودیە دەچیتە ژێر باری ئەم داواپەى ئەمریکاوہ؟

لەکاتیکیدا جیھان سەرقالی خستنەرووی دەرکەوتەکانی گورانی کەشوھەوا و دانانی نەخشەریگای داھاتوو بۆ رێگەگرتن لە روودانی کارەساتی سرووشتی لە گلاسکو کە بە COP26 ناسراوە، کە زۆریەى گورانکارییەکان بەھۆی سووتانی نەوتەوہیە، بەلام جۆ بایدن، سەرۆکی ویلایەتە یەگرتووەکانی ئەمریکا لەم کۆبوونەوہیەدا ئامازەى بەوھکرد بەرزبوونەوہی نرخی نەوت و گاز بەھۆی وڵاتانی ئۆپیکوہیە و داواى لە وڵاتانی بەرھەمھێنەری نەوت کرد ئاستی بەرھەمھێنان بەرزیکەنەوہ بۆ گەرانەوہیەکی بەھێزی ئابووری جیھان، پینشتریش لە راکەیاندرایوکیدا کۆشکی سپی هەمان داواى لە وڵاتانی نیو ریکخراوی ئۆپیک کردبوو.

لەراستیدا زیادبوونی خواست بۆ نەوت و داواى زیادکردنی بەرھەمھێنانی نەوت پینچەوانەى ئەو رەوتەى ئیستایە لە گلاسکو کە جیھانی بەخۆیەوہ سەرقالکردووہ، کە دانانی نەخشە رێگایەک بۆ پابەندکردنی وڵاتان بە کەم بەکارھێنانی بەرھەمە نەوتییەکانوہ لە ئیستاوہ تاوہکو دەیەکانی داھاتوو، ئەویش بە ئامانجی کەمکردنەوہى گورانکارییەکانی کەشوھەوا، بەلام خواست بۆ نەوت تاوہکو دیت زیاتر دەکات و بەرزترین ئاستی خۆی تۆمارکرد کە 100 ملیۆن بەرمیل لەرۆژیکیدا [1].

لە ئەمسالدا نرخی نەوت بەردەوام روو لە بەرزبوونەوہ بووہ و ئاستیکی نمونەى لەماوہى حەوت سالی رابردوودا تۆمارکردووہ. رۆژی چوارشەممە نرخی نەوتی برینت بە 83 دۆلار بۆ ھەر بەرمیلیک مامەلەى پێوہکرا، ئەویش داواى بۆبوونەوہى داتاگانى پەیمانگەى نەوتی ئەمریکا API لەبارەى نەوتی ئەمبارکراوی ئەمریکاوہ [2]، چاوہرواندەکریت بێباری ریکخراوی ئۆپیک و هاوێپیمانەکانی لەسەر نرخی نەوت بۆ مانگی داھاتوو یەکلاکەرەوہ بێت، ئەمەش سەرەرای ئەوہى ئەمریکا ئامازەى بەوہدا ئەگەر بەرھەمھێنان زیاد نەکریت لەلایەن ئۆپیکوہ ئەوا پەنا بۆ بەکارھێنانی نەوتی ئەمبارکراوی نیشتمانی خۆی دەبات [3]. لە لایەکی دیکەوہ چین کە وڵاتیکی سەرەکی بەکارھێنەری نەوتە لەجیھاندا داتاگانى ئامازە بەوہدەکات نەوتی ئەمبارکراوی روو لە کەمبوونەوہیە و پەناى بردووہتەوہ بەر بەکارھێنانی خەلۆز بۆ پکردنەوہى پنداویستییەکانی لە دوو مانگی رابردوودا [4].

لەراستیدا، داواکەى ئەمریکا لە ئۆپیک، بەتایبەتى رووی لە سعودیە چونکە لە 1973 وە ئەمریکا ھاوردەکارییەکی سەرەکی نەوتی سعودیە بووہ، تاوہکو ئەم دەیە کە ئەمریکا بۆ یەکەھجار بووہ ھەناردەکاری نەوت لەجیاتی ھاوردەکار، بەلام ھیشتاش بەپنی سەنتەری نەوتی کەنەدی لە چوار مانگی سەرەتای ئەمسالدا نزیکەى 56% نەوتی ھاوردەکاری ئەمریکا لە لایەن وڵاتانی ئۆپیکوہە داينکرانوہ، کە سعودیە گەورەترین بەرھەمھێنەری نیو ریکخراوہکەیە.

لە سن سالی رابردوودا ئەمریکا رۆژانە نزیکەى 300 ھەزار بەرمیل نەوتی لە سعودیەوہ ھاوردەکردووہ، کە بەرزترین لەمانگی حوزەیران 2020 دا بووہ، کە 1 ملیۆن و 206 ھەزار بەرمیل نەوت بووہ و کەمترینش لە مانگی یەکی ئەمسالدا بووہ کە 207 ھەزار بەرمیل نەوتی رۆژانە بووہ. بڕوانە گرافیکی یەکەم لەبارەى 8 مانگی سەرەتای ئەمسال و دوو سالی رابردوو لەبارەى ھەناردەى نەوتی سعودیە بۆ ئەمریکا.

گرافیک 1: ھەناردەى نەوتی سعودیە بۆ ئەمریکا لە ھەشت مانگی سەرەتای سالی 2019، 2020 و 2021 دا

چاوہرواندەکریت ئۆپیک و هاوێپیمانەکانی بەتایبەت سعودیە و روسیا لەسەر ھەمان سیناریۆی پینشوویان بەردەوام بن لە زیادکردنی خستنەرووی مانگانە تاوہکو کۆتایى 2022، کە بۆ مانگی داھاتوو 400 ھەزار بەرمیل نەوتی دیکەیه. ھەرەوہا، ھەردوو وەزیری نەوتی کوہیت و عێراق جەختیان لەسەر ھەمان بڕ کردووہتەوہ، ئەویش بۆ راگرتنی بالانسى نرخی نەوت، لەکاتیکیدا وڵاتانی بەکارھێنەری نەوت

لهنیواندا ژاپون وهیندستان فشارهکانیان لهسهر سعودیه و روسیا زیاتر کردووہ بو زیاترکردنی نهو برہی برپارہ له مانگهکانی داهاتوودا بیخه نورو.

روژی 23ی مانگی رابردوو وهزیری نوتی سعودیه ئاماژہی به وه کرد تاوه کو ئیستا جهخت له وه ده که نه وه که نوتی زیاتر بهرهم نههینن و هه ناردهی بازپهکانی بکن چونکه هیشتا بلاو بوونه وهی شه پولهکانی کوئید بهرده وامه، که ئهمهش به شیوه یهک له شیوهکان ره تکرده وهی داواکهی ئهمریکا بوو، هه رچه نده وهزیری وزه ی ئهمریکا رایگه یاندووہ په نا بو به کارهینانی نوتی ئهمبارکراوی نیشتمانی ئهمریکا ده بهن بو دابه زاندنی نخی نوت، ئه گهر ئۆپیک بهرهمهینان زیاد نه کات.

به پی لیدوانی بهرپوه بهری دارایی کۆمپانیای بی پی بهریتانی، له سالی داهاتوودا خواست بو نوت ده گه رپته وه بو پیش قونای بلاو بوونه وهی کوئید-19، که ئهمهش کاریگه ریه کی گه وهی له سهر دیاریکردنی نرخ له سالی داهاتوودا داده نیت، چونکه ئیستا بهرهمهینانی نوتی روژانه ی ئهمریکا 1.7 ملیون بهرمیل که متره له پیش قونای کوئید و ئۆپیک و هاو په یمانه کانیشی پلانی خستنه رووی مانگانه ی نوتیان دارپشتووہ، که واته ئه و زیاد بوونه وهی له خواستی روژانه ی نوت به هوی ئاسایی بوونه وهی چالاکیه کان دیته ئاراه واده کات 2.5 ملیون بهرمیل نوتی روژانه کورتهینان له خستنه روو بو خواست هه بیٹ، هه ربویهش بانگی ئهمریکا پیشبینیه کان نخی نوتی بو 120 دۆلار بو هه ر بهرمیلیک تاوه کو به هاری 2022 کردووہ [5].

گورانکاریه کانیه که شوه وا چه ند به هیز بیٹ و لیکه وته کانیه چه نده روونتر ده ربکه ویت له جیهان، هیشتا ناتوانیت جیهان، هه ردوو لایه تی ولاتانی به کارهینهر و بهرهمهینهری وزه له و راستیه دووربخاته وه که نوت سه رچاوه یه کی سه ره کیه له دابینکردنی پیداو یستیه کانیه ئهمرودا، هه ربویهش ولاتانی گه وه به کارهینهری نوت و جو بایدن داوا ی زیادکردنی بهرهمهینانی نوت له ولاتانی ئۆپیک ده کن، چونکه پیداو یستی ئهمرودا نوت کو داهاتوو؟

له کۆتاییدا په نابردنی ئهمریکا بو به کارهینانی به ده گی نیشتمانی نوت له وانه په چاره سه ریکی کاتی بیٹ و له سالی داهاتوودا بیته هوی زیاتر بهر زکردنه وهی نخی نوت و په یوه ندیبه کانیه ئهمریکا و سعودیه بخاته قونایکی نوییه وه، چونکه وهزیری وزه ی ئهمریکا له چاوپیکه وتنیکدا ئاماژه به وه کردووہ که په کیک له ئامرازه کانیه که مکردنه وهی نخی نوت ده ستیردنه بو به ده گی نوتی نیشتمانی ئهمریکا و ریکه ده دم سه رۆک بایدن نه و برپاره بدات و رایبه گه یه نیت. هه روه ها دوورگرتنی سعودیه له وه لامدانه وهی ئهمریکا له باره ی زیادکردنی بهرهمهینانی نوت وه بو ئه وه ده گه رپته وه که نایه ویت نه و بالانس ه ی بو نخی نوت به م شیوه یه ی ئیستا درووستبووه بگوریت، هه رچونیک بیٹ برپاری روژانی داهاتوو ئۆپیک له باره ی بهرهمهیناوه هچ له و راستیه ناگوریت که نخی نوت له کۆتایی ئهمسال و سه ره تای سالی داهاتوودا جیگیری به خۆوه نابینیت، به لام هه موو ئاماژه کان بو نه وهن روو له بهر زبوونه وه بیٹ.

سه رچاوه کان

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-02/bp-says-oil-demand-is-back-above-100-million-barrels-a-day> [1]

<https://www.reuters.com/business/cop/oil-prices-fall-industry-data-shows-big-build-us-inventory-2021-11-03> [2]

<https://www.ft.com/content/42c9f6c3-ad59-42a3-b9c2-1d79850f96af> [3]

<https://www.worldoil.com/news/2021/11/1/china-s-oil-inventory-hits-four-year-low-ahead-of-opec-meeting> [4]

<https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/031120216> [5]